

Hjortmarka Naturreservat

Beslutshandling

Beslut KF 2010-09-01, § 131

Foto framsida: Stellan Andersson, Alingsås Kommun

Beslutshandling KF 2010-09-01, § 131, reviderad efter regeringsbeslut 2013-10-31, Föreskrifterna A7(ändrad lydelse) och A8(kompletterande text).

Beställare: ALINGSÅS KOMMUN, 44181 ALINGSÅS

Konsult: Norconsult AB, Box 8774, 402 76 Göteborg
Uppdragsledare: Biolog Ola Sjöstedt
Biolog Calle Bergil

Innehållsförteckning

Beslutet.....	2
Administrativa data	2
Syfte.....	2
Skälen för reservatsbildning.....	2
Intresseprövning.....	3
Avgränsning	4
Föreskrifter.....	4
A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden	4
B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla intrång i området.....	5
C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken	5
D. Fastställelse av skötselplan för naturreservatet och beslut om förvaltare av reservatet enligt 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken	5
Beskrivning av det föreslagna naturreservatet	5
Natur- och friluftsvärden.....	5
Jakt.....	7
Planunderlag.....	7
Befintliga områdesskydd.....	7
Ärendets beredning	7

Bilagor

- Bilaga 1. Beslutskarta
- Bilaga 2. Karta: Anordningar för friluftslivet
- Bilaga 3. Skötselplan med Karta
- Bilaga 4. Sakägarförteckning
- Bilaga 5. Sändlista

Bildande av Hjortmarka naturreservat i Alingsås kommun, Västra Götalands län

Beslutet

Kommunfullmäktige beslutar att de delar av det beskrivna området som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) av skäl som angivits nedan skyddas som naturreservat med stöd av 7 kapitlet 4 § miljöbalken (SFS 1998:808).

Naturreservatets namn skall vara Hjortmarka naturreservat.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 7 kap 5-6 §§ miljöbalken, vilka anges nedan. Enligt 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd (1998:1252) skall vård och förvaltning bedrivas i överrensstämmelse med upprättad skötselplan (bilaga 2).

Administrativa data

Namn	Hjortmarka naturreservat
NVR-ID	2021667
Län	Västra Götalands län
Kommun	Alingsås
Församling	Alingsås
Läge	Cirka en km öster om Alingsås centrum
Topografisk karta	Borås 7C NV
Ekonomisk karta	Alingsås 7C:40
Naturgeografisk region	21. Sydöstra Norges och sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap, b. södra Västergötlands sprickdalsområde.
Gräns	Enligt bifogad karta (bilaga 1).
Areal	363 hektar varav 44 ha sjö
Fastigheter och ägare	Enligt bilaga 4
Naturvårdsförvaltare	Alingsås kommun

Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara och utveckla områdets rekreations- och naturvärden. Området är tätortsnära och det är särskilt viktigt att bibehålla och utveckla områdets värden som ett attraktivt rekreationsområde för boende i tätorten. Vidare är syftet att bevara och utveckla växt- och djurlivet knutet till framför allt områdets skogar.

Skälen för reservatsbildning

Förslaget till Hjortmarka naturreservat ligger i linje med kommunens ambition att nå de av riksdagen fastlagda miljökvalitetsmålen. Förslaget finns med i kommunens fördjupade översiktsplan för Alingsås stad samt i det kommunala naturvårdsprogrammet. Reservatsbildningen kan också ses som en del av arbetet med att skydda tätortsnära naturområden, vilket ursprungligen är ett regeringsuppdrag som drivits av länsstyrelsen i samråd med berörda kommuner.

Området ingår i det program för skydd av tätortsnära naturområden som länsstyrelsen redovisade i november 2003.

De värden som ligger till grund för reservatsbildningen kan sammanfattas enligt följande:

Värden för friluftslivet i form av

- ett lättillgängligt, attraktivt och varierat, tätortsnära utflykts-, promenad- och motionsområde av stort värde för Alingsås invånare,
- ett stort sammanhängande sjörikt strövområde med delvis vildmarkskaraktär.

Naturvärden kopplade till

- omfattande äldre hedekskogsbestånd
- artrika ek-hasselbestånd
- äldre tall- och blandskogar med påtagliga inslag av grov död ved och gamla träd
- gammal tallskog på uddar och stränder vid Stora Kroksjön.

En viktig förutsättning för att värdena även på längre sikt ska kunna bevaras och utvecklas är att området förblir oexploaterat och att stora delar av skogen sköts med friluftsliv och naturvård som huvudmål.

Åtgärder som kan hota områdets natur- och rekreationsvärden är t ex:

- Exploatering
- Skogsbruksåtgärder såsom slutavverkning och olämplig gallring av värdekärnor för naturvård och friluftsliv
- Igenväxning av både öppna marker och t.ex. glesa bärrika skogar.
- Framdragande av skogsbilvägar, körvägar och ledningar
- Ridning eller maskinkörning på stigar
- Resande av master

Intresseprövning

Kommunens ambition är att ge Hjortmarkaområdet ett långsiktigt skydd som naturreservat för friluftsliv och naturvård. Med hänsyn till områdets värden och kommunens långsiktiga syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras för ett antal mindre fastigheter i områdets västra och centrala delar och kommunen kommer därför att lösa in dessa. Däremot kan berörda fastighetsägare i reservatets östra delar fortsätta att äga sin mark och sköta sin skog. Kommunens enda krav på dessa fastigheter är att en zon närmast stranden av Stora Kroksjön sparas enligt skötselplanen och att fastighetsägarna informerar kommunen när skogliga åtgärder planeras. För detta kommer kommunen att betala intrångsersättning.

Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen enligt 7 kap 25 § miljöbalken anser kommunen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med reservatet ska tillgodoses.

Avgränsning

Det föreslagna reservatet avgränsas enligt bifogad beslutskarta, bilaga 1.

Föreskrifter

För att uppnå syftet med reservatet beslutar kommunfullmäktige 2010-09-01 med stöd av 7 kap 5 – 6 §§ samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 2.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att

1. uppföra byggnad eller anläggning. Efter tillstånd av kommunstyrelsen, och med erforderligt bygglov, får byggnad i syfte att tillgodose behov av lokaler för naturpedagogisk verksamhet eller service till allmänheten uppföras. Parkeringsplatser, bryggor etc. i enlighet med reservatets syfte får anläggas,
2. anlägga väg. Motionsslingor, tillgänglighetsleder och rid slinga i enlighet med reservatets syfte får dock anläggas. Befintliga vägar, parkeringsplatser och drivningsvägar får underhållas. Den befintliga basvägen mellan Alefors och Linnefors får vid behov förstärkas och underhållas,
3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad. Tillsyn och underhåll av befintliga ledningar får utföras. Även tillåts att stängsla beteshagar för skötsel av vissa gräsytor,
4. uppföra mast, antenn eller annan liknande anläggning,
5. anordna upplag, dock får tillfälliga upplag av virke och ris anordnas i samband med skogliga åtgärder,
6. muddra, spränga, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna. Förbudet gäller inte för uppförande av anläggningar enligt punkt 1 eller 2, ej heller för fiskevårdande åtgärder,
7. avverka träd eller bedriva skogsskötsel i annan omfattning än vad som framgår av skötselplanen. Innan omhändertagande av stormfällda träd skall samråd ske med Skogsstyrelsen. Avverkning av träd som riskerar att skada egendom ska prövas av kommunen. Skogsbruk får, efter information till kommunen, bedrivas inom snedstreckat område på skötselplanekartan, bilaga 3,
8. utan kommunens tillstånd framföra motordrivet fordon annat än för underhåll och tillsyn av ledningar, spår och leder samt för skogsskötsel enligt skogsbruksplan, för uttransport av fällt vilt eller för transporter till befintliga byggnader och anvisade parkeringar inom reservatet, förbudet gäller inte för fastighetsägares användning av befintliga vägar inom sin fastighet,
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
10. bedriva täkt av sten, grus, sand eller jord,
11. utan tillstånd av miljöskyddsnämnden kalka eller gödsla mark eller vatten.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla intrång i området

Ägare och innehavare av särskild rätt skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Utmärkning av naturreservatets gränser.
2. Anläggande av parkeringsplats och vandringsleder samt uppsättning av informationstavlor.
3. Utmärkning och underhåll av stigar och parkeringsplatser.
4. Genomförande av undersökningar av djur- och växtliv samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Det är förbjudet att

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar,
2. skada eller samla in växter och djur. Plockning av bär, svamp och blommor för eget behov som inte strider mot fridlysningsregler är dock tillåtet,
3. göra upp eld annat än på av förvaltaren anvisad plats,
4. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur med undantag för jakt med drivande/stötande hund eller för eftersök,
5. uppsätta tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
6. framföra motordrivet fordon annat än till speciellt anlagda platser för handikapparkering,
7. utan samråd med förvaltaren anordna lägerverksamhet.

D. Fastställelse av skötselplan för naturreservatet och beslut om förvaltare av reservatet enligt 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Alingsås kommunfullmäktige fastställer härmed skötselplanen för naturreservatets långsiktiga vård. Naturvårdsförvaltare är Alingsås kommun.

Beskrivning av det föreslagna naturreservatet

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen (bilaga 2).

Natur- och friluftslivsvärden

Hjortmarka utgör ett mycket populärt friluftsområde beläget i direkt anslutning till Alingsås stad. Området utgör en kil in mot staden från skogsområdena i öster, och ligger inom promenadavstånd från stadens centrum.

I delarna närmast staden kännetecknas området av mogna till äldre ekbestånd, på höjderna med ökande inslag av tall. Ekskogen är mestadels av hedskogskaraktär,

genomsiktig och lättströvad, med blåbär dominerande i fältskiktet. Andelen tall ökar mot höjderna och österut och grov död ved av både björk, tall och ek förekommer relativt frekvent. Ekstammarnas epifytflora är välutvecklad, men inslaget av signalarter är förhållandevis sparsamt.

I nedre delen av sluttningarna övergår hedekskogen ofta i artrikare ek-hasselbestånd med inslag av andra ädellövträd. I fältskiktet växer vitsippa, bergslok och liljekonvalj, men här kan också påträffas arter som blåsippa, vätteros, storrams, trolldruva och tandrot. På trädstammarna förekommer sparsamt signalarter som fällmossa, rostfläck, glansfläck och ekskin.

Centralt i den ekskogsdominerade västra delen ligger friluftsgården Hjortgården, som utgångspunkt för spårsystemen. Anläggningen omges av öppna marker som sköts med slåtter och röjningar. Här finns åtskilliga partier av välvårdade brynzoner och gamla ängsbackar etc. med ängsartad flora.

Inom den ekdominerade delen av Hjortmarka förekommer också ett antal planterade artrena barrskogsbestånd i åldrar mellan 30 och 40 år. Den biologiska mångfalden är liten inom dessa bestånd, men de bidrar med en viss upplevelsevariation till området som helhet.

Längre österut blir tallen dominerande. Ek utgör dock, tillsammans med björk, ett påtagligt inslag i de bestånd som inte är planterade eller alltför selektivt gallrade. Det gäller t.ex. inom ett bälte tvärs över reservatet öster om ekskogsdelen, samt i bestånd längs Stora Kroksjöns norra sida. Inom dessa områden förekommer också gott om gamla träd. På en udde i Kroksjön har 170-åriga tallar konstaterats. I vissa delar - främst inom det centrala nord-sydbältet - finns också påtagligt med grov död ved.

Ett stort område nordväst om Kroksjön, samt huvuddelen av området söder om sjön täcks av jämnåldriga unga tallbestånd. Å andra sidan återfinns också stora partier med attraktiva äldre strövskogar både nordost och sydväst om sjön.

Hjortmarkas sjöar bidrar starkt till områdets attraktivitet för friluftslivet. Alla sjöarna utom en kvarndamm och två grävda fiskedammar i sydväst är näringsfattiga skogssjöar med mer eller mindre opåverkad hydrologi. I synnerhet den stora klarvattensjön Stora Kroksjön, med sin tysta och ostörda belägenhet ger en påtaglig vildmarkskänsla. Sjön är en attraktiv fiskesjö med inplanterad öring. Även Sundsjöarna i söder har liknande ostörd karaktär. Rammsjön i nordost är unik eftersom den inte hyser någon fisk. Iglasjön i norr har ett ostört läge, men är relativt svåråtkomlig och omges idag helt av tät ung tallskog. Tollsjön, slutligen, är en något mer näringsrik skogssjö, med relativt rik vattenvegetation, delvis vass-kransade stränder och anslutande lövsumpskogar.

Öppna myrmarker förekommer sparsamt, främst nära Tollsjön och Iglasjön. Korallrot har noterats i en av myrarna.

Till fågellivet i området hör bland annat mindre hackspett och tjäder.

Hjortmarka har ett välutvecklat system av motionsspår och strövstigar. Spår finns av längderna 10, 6,7, 6,0, 4,3, 2,6 och 1,7 km. De fyra sistnämnda hålls även som skidspår, varav de två kortaste med elljus. Härutöver finns några promenadvägar, ett ridspår, två fasta naturstigar och en mängd andra stigar.

Caféet och motionscentralen Hjortgården drivs av orienteringsklubben Skogshjortarna.

Jakt

Inom Hjortmarkaområdet bedriver sedan många år Gasslångens jaktvårdsområde jakt och arrenderar bl a jaktmark av Alingsås kommun. Jaktvårdsområdet sköter jakten på ett acceptabelt sätt med hänsyn till det befintliga friluftslivet. Eftersom syftet med reservatet främst är att bevara och utveckla områdets rekreations- och naturvärden och inte att skydda någon hotad djurart, finns inget behov att skriva in några ytterligare inskränkningar för jakt i reservatsföreskrifterna.

Genom att informera om jakt och jakttider vid bl a reservatets entrétavlor, ökar förutsättningarna för att jägare och övrigt friluftsliv ska kunna samsas i området även i framtiden.

Planunderlag

Största delen av Hjortmarkaområdet ingår i den kommunövergripande översiktsplanen i område betecknat R9 "Område med stort rekreativvärde" (Alingsås kommun 1998). I R9-områden skall vid pågående och ändrad mark- och vattenanvändning särskild hänsyn tas till områdets rekreativvärde. Vidare omfattas Stora Kroksjön av beteckningen V6 t, vilket innebär att sjön kan aktualiseras som reservvattentäkt.

Det innebär i sin tur att särskilda restriktioner för jord- och skogsbruket kan aktualiseras. I den sydostligaste delen av det föreslagna naturreservatet löper en kraftledning som omfattas av beteckningarna F6 och R10 i översiktsplanen. Dessa innebär byggnadsförbud/skyddsavstånd vid kraftledning. Även i förslaget till fördjupad översiktsplan för Alingsås stad anges Hjortmarkaområdet som ett "område för skydd av natur-/kultur-/rekreativmiljö" (Alingsås kommun 2006).

Hjortmarkaområdet anges som ett värdefullt tätortsnära naturområde i kommunens naturvårdsprogram (Alingsås kommun 2005). Området ingår också i det program för skydd av tätortsnära naturområden som länsstyrelsen redovisade i november 2003.

Reservatets västra delar ingår delvis i befintliga detaljplaner/stadsplaner och har där betecknats som natur eller park. Reservatet stämmer väl överens med gällande planer och dess bestämmelser.

Befintliga områdesskydd

För sjöar och vattendrag inom området gäller strandskydd enligt 7 kap 13-14 §§ miljöbalken för ett område intill 100 meter från strandlinjen. För Stora Kroksjön är strandskyddet utvidgat till 200 meter.

Ärendets beredning

Arbetet med att inrätta ett naturreservat i Hjortmarka har pågått sedan hösten 2003 då kommunen köpte in ett skogsskifte vid Stora Kroksjön. Vid samma tillfälle ansåg kommunstyrelsen att det är positivt att Hjortmarka ges ett långsiktigt och hållbart skydd. Sedan tidigare ägde kommunen ca hälften av det område som nu föreslås som reservat.

Informationsmöten har hållits med berörda markägare, organisationer och föreningar vid flera tillfällen, både med och utan länsstyrelsens medverkan. Värderingarna av områdets skogsskiften har gjorts om tre gånger, första gången på grund av stormen Gudruns härjningar, men även efter alltför långdragna förhandlingar då virkespriserna hunnit förändras kraftigt. I juli 2008 redovisade värderingsföretaget NAI-Svefa en ny ersättningsutredning. En slutlig värdering redovisades maj 2010.

I juni 2006 godkände länsstyrelsen kommunens ansökan om statliga bidrag till naturvårdsprojektet NaturligtVis där inrättandet av Hjortmarka naturreservat ingick som ett delprojekt. Då anlätades även Norconsult AB för att ta fram föreliggande förslag till beslut och skötselplan för reservatet samt för att sköta markförhandlingar med berörda fastighetsägare eller deras ombud.

På grund av olika fördröjningar som uppstått, förlängde länsstyrelsen projektet till och med år 2010 för att kommunen skall hinna inrätta och inviga reservatet med oförändrat statsbidrag.

Kommunfullmäktige i Alingsås beslöt 2010-09-01 att godkänna förslaget till beslut och skötselplan för inrättandet av Hjortmarka naturreservat.

A-föreskrifterna reviderade efter regeringsbeslut 2013-10-31.